

**КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ;
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО**

УДК 343.2+343.3/.7

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.2.10>

Альона Сергіївна Кобзіна,

Харківський національний університет внутрішніх справ (аспірантка);

 <https://orcid.org/0009-0001-0340-4532>,

e-mail: kobzinaadvokat@gmail.com

**ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ
ЗАОХОЧУВАЛЬНИХ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ
ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ ТА ШЛЯХИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ**

Розглянуто заохочувальні санкції в контексті їх застосування при вчиненні особою кримінальних проступків. Зроблено акцент саме на санкціях Особливої частини Кримінального кодексу України, що є заохочувальними та можуть застосовуватися за вчинення кримінальних проступків, а також проаналізовано їх нормативне визначення та наявні проблеми застосування. Надано обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення нормативної визначеності заохочувальних кримінально-правових санкцій Особливої частини Кримінального кодексу України.

Ключові слова: заохочувальна кримінально-правова санкція, кримінальні проступки, кримінальна відповідальність, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Під час дослідження заохочувальних санкцій, які можуть бути застосовані за вчинення кримінальних проступків, було з'ясовано, що такі санкції містяться як у Загальній, так і в Особливій частинах Кримінального кодексу України (далі – КК України). Однак, ураховуючи значну наукову розробленість питання заохочувальних санкцій у Загальній частині КК України, не достатньо дослідженими залишаються саме заохочувальні кримінально-правові санкції, які містяться в Особливій частині КК України та можуть застосовуватися за вчинення кримінальних проступків. У зв'язку із цим актуальним є дослідження нормативного визначення заохочувальних санкцій за вчинення кримінальних проступків, які містяться в Особливій частині КК України, проблем їх побудови та можливих шляхів удосконалення.

Стан дослідження проблеми

Кримінально-правові санкції, їх види та місце в нормі права неодноразово були предметом розгляду науковців. Свої дослідження із цього питання проводили Є. Вечерова, О. Книженко, Ю. Коцан-Олинець, Н. Орловська, О. Сопронюк, Ю. Філей, П. Хряпінський, В. Шпіляревич, А. Яценко та ін.

Крім того, у науковій спільноті неодноразово досліджувалися види санкцій у контексті їх поділу на примусові та заохочувальні [1, с. 328], хоча слід зауважити, що не всі дослідники погоджуються з позицією щодо поділу кримінально-правових санкцій на такі види, заперечуючи наявність заохочувальних санкцій [2, с. 234].

Питанням дослідження заохочувальної санкції як різновиду кримінально-правової санкції безпосередньо займалися такі вчені, як Є. Вечерова [3, с. 64], Н. Орловська [4, с. 40], Ю. Коцан-Олинець [5, с. 129]. Також варто згадати П. Хряпінського, який визначав заохочувальну санкцію як наслідок реалізації суб'єктом конкретної заохочувальної норми, оскільки, як вказував науковець, кримінальне право виконує, зокрема, функцію заохочення [6, с. 90].

Однак, незважаючи на наявні наукові праці, питання нормативного визначення заохочувальних санкцій залишається відкритим. Тим паче, що досі ніхто з науковців не досліджував проблематику заохочувальних санкцій за вчинення кримінальних проступків.

Мета і завдання дослідження

З урахуванням наведеного *метою* статті є аналіз нормативного визначення заохочувальних кримінально-правових санкцій, які містяться в Особливій частині КК України та можуть бути застосовані за вчинення кримінальних проступків.

Завданням дослідження є з'ясування недоліків нормативного визначення таких санкцій та норм у цілому, що впливає на ефективність їх застосування, а також надання пропозицій щодо їх удосконалення.

Наукова новизна дослідження

Надано пропозиції щодо вдосконалення нормативного визначення заохочувальних санкцій, що містяться в Особливій частині КК України і можуть застосовуватися за вчинення кримінальних проступків.

Виклад основного матеріалу

Заохочувальні санкції, поряд із примусовими, займають свою особливу нішу в системі кримінально-правових санкцій. Важливо зауважити, що заохочувальні санкції, на відміну від примусових некаральних, містяться не лише в Загальній частині, а також і в Особливій частині КК України.

Розглядаючи заохочувальні санкції, які містяться в Особливій частині КК України в контексті їх застосування за вчинення кримінальних

проступків, зазначимо, що чинний кримінальний закон передбачає чотири норми, в яких наявні зазначені санкції. Розглянемо детальніше структуру кожної з таких норм.

Для початку проаналізуємо заохочувальну норму, передбачену ст. 175 КК України. Гіпотеза такої норми міститься в ч. 1 ст. 175 КК України (оскільки лише ця частина зазначеної статті є кримінальним проступком) та передбачає безпідставну невиклату заробітної плати, стипендії, пенсії чи іншої встановленої законом виплати більш як за один місяць керівником підприємства, установи, організації чи суб'єктом підприємницької діяльності. Диспозицією цієї заохочувальної норми є здійснення зазначеної в гіпотезі виплати до моменту притягнення особи до кримінальної відповідальності. Заохочувальна санкція ст. 175 КК України, як і диспозиція, міститься в ч. 3 такої норми та передбачає неминучість індивідуалізації звільнення від кримінальної відповідальності. Застосування такої санкції, за слушним зауваженням О. Олейнічук, є доволі поширеним у практичній діяльності, оскільки кількість постанов суду щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ч. 3 ст. 175 КК України значно перевищує кількість обвинувальних вироків у цій категорії справ [7, с. 65]. Проаналізувавши нормативне визначення такої заохочувальної норми, не можна не звернути уваги на недоліки визначення, що в деяких випадках унеможливує застосування заохочувальної санкції.

Принагідно зауважимо, що одним із недоліків зазначеної норми дослідники називають формулювання, відповідно до якого кримінальна відповідальність передбачена виключно за порушення прав громадян. Водночас, на переконання науковців, поза увагою залишаються протиправні діяння щодо невиклати обов'язкових платежів іноземцям та особам без громадянства [8, с. 114]. Оскільки це питання вже було предметом наукового дослідження, більш детально розглянемо іншу проблему, що виникає через недосконалість формулювання норми.

Застосування вказаної норми та можливість звільнення відповідного суб'єкта від кримінальної відповідальності законодавець безпосередньо пов'язує з часом здійснення відповідної виплати (до моменту притягнення особи до кримінальної відповідальності). У зв'язку із цим необхідно встановити момент, з якого особа вважається притягнутою до кримінальної відповідальності. Враховуючи положення п. 14 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України, такий момент визначається повідомленням особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення¹.

¹ Кримінальний процесуальний Кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 13.04.2024).

Проте слід звернути увагу, що не завжди фактична виплата заборгованості повною мірою залежить від волі суб'єкта, зазначеного в цій статті. Також може з'явитися низка об'єктивних чинників, які всупереч здійсненню суб'єктом усіх залежних від нього дій щодо виплати заборгованості, перешкоджають фактичній виплаті коштів. У зв'язку із цим здійснення всіх залежних від суб'єкта дій щодо виплати коштів може передувати оголошенню підозри, а фактична виплата коштів відбудеться вже після вчинення такої процесуальної дії. Зазначені випадки на практиці трапляються у зв'язку з необхідним додатковим часом на проведення банківських операцій, на перерахунок коштів із державного чи місцевого бюджету відповідною особою казначейської служби на виплату зарплати тощо.

Ураховуючи наведене, можливість звільнення керівника як суб'єкта зазначеного кримінального проступку залежить також і від дій інших осіб та від певних об'єктивних чинників, що суперечить принципам чинного кримінального законодавства.

Водночас можливість застосування заохочувальної санкції, передбаченої ч. 3 ст. 175 КК України, у зв'язку з виплатою заробітної плати чи іншої виплати на більш пізньому етапі, незважаючи на обставини справи, Верховний Суд України визнав незаконною. При цьому Суд наголосив на хибній практиці щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності в разі фактичного погашення заборгованості після притягнення особи до кримінальної відповідальності [9, с. 186].

Такий підхід у багатьох випадках спричиняє неможливість застосування заохочувальної санкції, передбаченої ч. 3 ст. 175 КК України, до суб'єкта кримінального проступку за наявності його соціально корисної поведінки (мета, у вигляді забезпечення якої ставилася законодавцем під час формулювання заохочувальної норми).

Ураховуючи наявне формулювання заохочувальної норми, а також неможливість застосування у зв'язку із цим у деяких випадках заохочувальної санкції, видається доцільним змінити формулювання диспозиції такої норми шляхом зміни словосполучення «нею здійснено виплату» на словосполучення «нею здійснено всі залежні від неї дії щодо виплати». Адже таке формулювання сприятиме встановленню прямої залежності між діями суб'єкта кримінального проступку та можливістю застосування вказаної заохочувальної норми.

Наступна заохочувальна санкція за вчинення кримінальних проступків міститься у ст. 309 КК України. Структурно вказана норма є трьохелементною та міститься в частинах 1 і 4 зазначеної статті.

Гіпотезою норми є передбачені в ч. 1 ст. 309 КК України дії з незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин

або їх аналогів без мети збуту. Диспозиція норми міститься в ч. 4 статті та передбачає ознаки поведінки у вигляді добровільного звернення до лікувального закладу та початку лікування від наркоманії. Заохочувальною санкцією ст. 309 КК України є неминучість індивідуалізації заходу у вигляді звільнення від кримінальної відповідальності.

Застосування зазначеної заохочувальної санкції є доволі поширеним, адже відповідно до наявної судової статистики у 2022 р. кожен шостий обвинувачений у вчиненні кримінального проступку за ч. 1 ст. 309 КК України був звільнений від кримінальної відповідальності (у 900 із 5 579 кримінальних проваджень)¹. Популярність застосування такої санкції деякі науковці пояснюють неможливістю в більшості випадків позбавлення наркотичної залежності без участі відповідних фахівців, а також застосування державою різних заходів схиляння (стимулювання чи переконання) у боротьбі з наркоманією [10, с. 213].

Надаючи роз'яснення щодо застосування вказаної заохочувальної санкції, Верховний Суд зауважив на можливості її застосування до моменту виходу суду першої інстанції до нарадчої кімнати. Крім того, Верховний Суд висловився щодо неважливості факту перебування особи на обліку як такої, що хворіє на наркоманію, для застосування вказаної санкції. Водночас обов'язковим для звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ч. 4 ст. 309 КК України має бути факт наявності діагнозу «наркоманія»².

Частина 4 ст. 309 КК України передбачає обов'язок суду звільнити особу від кримінальної відповідальності за наявності визначених законом умов. Однак нормативне визначення норми, що передбачає вказану санкцію, на наше переконання, є недосконалим та в разі зміни може сприяти більш ефективному досягненню мети, з якою така санкція запроваджувалася.

Ідеться про численні випадки, коли особа звертається до відповідного лікувального закладу не з метою реального лікування від наркозалежності, а лише щоб уникнути кримінальної відповідальності. Верховний Суд у вказаній постанові надав свій правовий висновок, відповідно до якого звільненню за ч. 4 ст. 309 КК України підлягає особа незалежно від причини звернення до лікувального закладу,

¹ Судова статистика за 2022 рік // Судова влада України : офіц. сайт. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 (дата звернення: 13.04.2024).

² Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29.11.2021 : справа № 357/11205/19, провадження № 51-2776км21 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101592405> (дата звернення: 13.04.2024).

навіть якщо такою причиною є бажання unikнути ухвалення щодо неї вироку.

Проте деякі науковці зазначають, що звернення до лікувального закладу не можна вважати добровільним, якщо особа звернулася за лікуванням з метою звільнення від кримінальної відповідальності [11, с. 195]. Ми ж добровільність звернення за лікуванням за наявності мети unikнення від кримінальної відповідальності не заперечуємо. Однак не можемо погодитися з позицією законодавця, що самого лише звернення за лікуванням має бути достатньо для вирішення питання щодо можливості застосування заохочувальної санкції. Адже наявне нормативне визначення норми на практиці сприяє повторному притягненню зазначених осіб до кримінальної відповідальності чи за ст. 309 КК України, чи за іншими статтями. У зв'язку із цим кількість правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин, лише збільшується.

Ураховуючи наведене, заохочувальна санкція, що міститься у ст. 309 КК України, потребує змін. Щоб досягти позитивних результатів у процесі реалізації такої санкції, на нашу думку, необхідно викласти цю санкцію за аналогією зі ст. 75 КК України, передбачивши можливість звільнення не від кримінальної відповідальності, а від відбування покарання за наявності певних умов, встановивши конкретний строк для подання відповідному органу суб'єктом кримінального правопорушення конкретного підтвердження не лише щодо проходження ним лікування від наркоманії, а також і досягнення позитивного результату у вигляді вилікування від наркоманії. Крім того, слід прописати механізм подальшої процедури в разі невиконання суб'єктом покладеного на нього обов'язку щодо подання підтвердження. У такому разі, на нашу думку, відповідний орган (який мав би контролювати виконання суб'єктом цього обов'язку) зобов'язаний ініціювати питання про скасування звільнення цього суб'єкта від відбування покарання.

Зазначені зміни в нормативній визначеності санкції, на наше переконання, не лише сприятимуть досягненню мети вилікування наркозалежних осіб, а також значно скоротять кількість учинення такими особами інших кримінальних правопорушень.

Заохочувальна санкція за вчинення кримінального проступку передбачена в нормі, що міститься у ст. 311 КК України. Гіпотезою в цій нормі є діяння, що містяться в ч. 1 зазначеної статті, та передбачають незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин. Диспозиція та санкція норми містяться в ч. 4 ст. 311 КК України. Диспозицією є дії з добровільної видачі

прекурсорів та зазначення джерела їх придбання або сприяння розкриттю вказаного кримінального правопорушення. Санкція зазначеної заохочувальної норми передбачає звільнення суб'єкта кримінального проступку від кримінальної відповідальності. Причому відповідно до аналізу санкції на суд покладено обов'язок звільнити особу від кримінальної відповідальності за умови наявності всіх ознак гіпотези та диспозиції зазначеної норми.

Застосування такої заохочувальної санкції на практиці не надто поширене, однак все ж трапляється, про що свідчить судова практика¹. Однак нині статистика застосування зазначеної санкції знижується, підтвердженням чого є її незастосування у 2022 р. під час розгляду справ за ч. 4 ст. 311 КК України жодного разу, це при тому, що за ч. 1 ст. 311 КК України було засуджено 4 особи².

Можливість застосування такої санкції за правопорушення, передбачені ст. 311 КК України, ускладнюється й тим, що вона поширюється лише на випадки, передбачені ч. 1 зазначеної статті (що є кримінальним проступком), та не застосовується до кваліфікованих складів кримінальних правопорушень, наявних в інших частинах статті.

Однак не всі погоджуються з такою позицією. Обґрунтованою є думка Я. Ступника щодо недосконалості нормативного визначення цієї заохочувальної норми у зв'язку з можливістю звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 311 КК України залежно від кількості виявлених прекурсорів. Адже відповідно до обґрунтування науковця, безперечно, залежно від кількості прекурсорів збільшується суспільна небезпечність вчиненого, водночас з видачею більшої кількості забороненої речовини усувається також більша суспільна небезпечність [12, с. 123].

Отже, ураховуючи зазначені обґрунтування, видається доцільним внесення змін до такої заохочувальної норми з метою можливості більш ефективного застосування заохочувальної санкції, що міститься в ч. 4 ст. 311 КК України. На наше переконання, диспозиція такої

¹ Ухвала Новоград-Волинського міськрайонного суду Житомирської області від 06.08.2015 : справа № 285/2398/15-к, провадження № 1-кп/0285/260/15 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/49182678> (дата звернення: 13.04.2024); Ухвала Інгuleцького районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області від 17.03.2017 : справа № 213/4/17, провадження 1-кп/213/100/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/65425067> (дата звернення: 13.04.2024).

² Судова статистика за 2022 рік // Судова влада України : офіц. сайт. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 (дата звернення: 13.04.2024).

норми має бути доповнена можливістю застосування санкції під час учинення всіх кримінальних правопорушень, передбачених ст. 311 КК України, в разі, якщо кваліфікуючою ознакою таких правопорушень є кількість прекурсорів.

Крім того, заохочувальною є санкція, що міститься в ч. 6 ст. 361 КК України. Норма, що містить зазначену санкцію, також є трьохелементною. Гіпотезою норми, враховуючи обсяг нашого дослідження лише щодо кримінальних проступків, є дії, передбачені ч. 1 ст. 361 КК України, які полягають у несанкціонованому втручанні в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж. Визначення «несанкціоноване втручання в роботу мереж» наразі у вітчизняному законодавстві відсутнє. Однак, досліджуючи зазначену проблему, О. Курман таким втручанням називає порушення певним користувачем правил і умов отримання інформації та її обробки [13, с. 245]. Диспозиція, як і санкція, міститься в ч. 6 ст. 361 КК України та передбачає здійснення втручання відповідно до порядку проведення пошуку та виявлення потенційної вразливості інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж. Додатково зазначимо, що такий порядок передбачений постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2023 р. та визначає можливість пошуку вразливостей відповідно до публічної пропозиції такого пошуку¹.

Санкція заохочувальної норми передбачає виключення злочинності діяння, передбаченого за вчинення кримінального проступку відповідно до ч. 1 ст. 361 КК України, за наявності певних ознак діяння, передбачених диспозицією норми.

Зазначимо, що ст. 361 КК України містить шість частин та передбачає відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж. І хоча, попри стрімкий стрибок у розвитку комп'ютерних технологій, кількість кримінальних проваджень за вказаною статтею, що перебувають на розгляді, значно зменшилася, якщо порівняти з попередніми роками (у 2008 р. за статтями 361–361-3 КК України в

¹ Про затвердження Порядку пошуку та виявлення потенційної вразливості інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж : постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2023 № 497 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2023-p> (дата звернення: 13.04.2024).

судах України перебували 1 156 кримінальних проваджень¹, а у 2022 р. за вказаними статтями проваджень у судах було лише 100²), зазначена норма є актуальною та потребує додаткового дослідження й удосконалення, зокрема щодо її нормативного визначення у зв'язку зі збільшенням діапазону застосування заохочувальної санкції.

Погоджуємося з думкою М. Хавронюка щодо наявності помилки в санкції ч. 6 ст. 361 КК України у зв'язку з відсутністю посилення, зокрема, на ч. 5 зазначеної статті. Додатково зауважимо, що відповідальність за ч. 5 ст. 361 КК України настає в разі несанкціонованого втручання в роботу систем під час воєнного стану. Однак науковець зазначає про нелогічність визнання такого втручання в роботу систем під час воєнного стану несанкціонованим, якщо таке втручання було здійснене з метою пошуку вразливостей системи [14].

Таким чином, недосконалість заохочувальної норми, що міститься у ст. 361 КК України, щодо обмежень застосування заохочувальної санкції до ч. 5 ст. 361 КК України можливо усунути шляхом унесення змін до такої норми, а саме шляхом включення ч. 5 ст. 361 КК України до переліку діянь, які не є кримінальним правопорушенням у разі здійснення пошуку вразливостей системи.

Висновки

Ураховуючи наведене, зауважимо, що заохочувальні санкції за вчинення кримінальних проступків, на відміну від некаральних примусових, є не лише в Загальній частині, а також і в Особливій частині КК України. В Особливій частині КК України наявні чотири заохочувальні санкції за вчинення кримінальних проступків, це санкції, передбачені ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 6 ст. 361 КК України. Під час здійснення детального аналізу зазначених санкцій та норм, у яких такі санкції містяться, можна помітити недосконалість їх нормативного визначення, що дає підстави для надання пропозиції щодо їх удосконалення. Так, застосування заохочувальної санкції, передбаченої ч. 3 ст. 175 КК України, у деяких випадках видається неможливим навіть за умови здійснення всіх необхідних дій, визначених диспозицією норми, суб'єктом кримінального правопорушення. У зв'язку із

¹ Судова практика розгляду справ про злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку // Верховний Суд України : офіц. сайт. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/AFB1E90622E4446FC2257B7C00499C02](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/AFB1E90622E4446FC2257B7C00499C02) (дата звернення: 13.04.2024).

² Судова статистика за 2022 рік // Судова влада України : офіц. сайт. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2022 (дата звернення: 13.04.2024).

цим пропонується внести зміни до ч. 3 ст. 175 КК України шляхом заміни словосполучення «нею здійснено виплату» на словосполучення «нею здійснено всі залежні від неї дії щодо виплати». Крім того, недосконалою видається заохочувальна санкція за вчинення кримінального проступку, передбачена ч. 4 ст. 309 КК України, у зв'язку з малою ймовірністю досягнення мети щодо вилікування осіб та запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень при застосуванні такої санкції. Враховуючи наведене, пропонуємо замість звільнення від кримінальної відповідальності передбачити в такій санкції звільнення від відбування покарання з покладенням на суб'єкта кримінального проступку обов'язку пройти лікування та протягом встановленого строку подати звіт щодо проходження такого лікування та його результатів. Також більш ефективно застосування санкції, передбаченої ч. 4 ст. 311 КК України, можливо досягти у зв'язку з розширенням переліку складів правопорушень, наявних у ст. 311 КК України, при вчиненні яких така санкція може бути застосована, а саме в разі обвинувачення особи за будь-якою частиною ст. 311 КК України в разі, якщо кваліфікуючою ознакою є кількість прекурсорів.

Щодо заохочувальної санкції, передбаченої ч. 6 ст. 361 КК України, її незастосування до осіб, що притягуються до кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 зазначеної статті, видається нелогічним. Тому доцільним буде включення також ч. 5 ст. 361 КК України до діянь, які не можуть вважатися несанкціонованим втручанням у мережі за умови пошуку вразливостей таких мереж.

Список бібліографічних посилань: 1. Митрофанов І. І. Санкції норми права в проєкті кримінального кодексу // Сучасне право в епоху соціальних змін : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26 лют. 2021 р.) : у 2 т. / МОН України, Нац. авіац. ун-т, Ін-т законодавства Верховної Ради України та ін. Тернопіль : Вектор, 2021. Т. 1. С. 327–331. 2. Сопронюк О. Поняття санкції у теорії права. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 1 (7). С. 234–240. 3. Вечерова Є. М. Кримінально-правові санкції крізь призму основних векторів сучасної кримінальної політики України (критичний аналіз деяких новел Кримінального кодексу України). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 13 (2). С. 64–66. 4. Орловська Н. А. Санкції кримінально-правових норм: засади та принципи формування : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2012. 40 с. 5. Коцан-Олинець Ю. Я. Функціональне спрямування санкцій у праві // Актуальні проблеми правового регулювання в Україні та країнах ближнього зарубіжжя (правові підходи до геополітичних реалій) : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Львів, 23 груд. 2016 р.) / Центр. спілка спожив. товариств України, Львів. торгов.-економ. ун-т. Львів, 2016. С. 129–130. 6. Хряпінський П. В. Заохочувальні санкції в системі заходів

кримінально-правового характеру. *Держава та регіони. Серія: Право.* 2016. № 2 (52). С. 90–96. **7.** Олейнічук О. М. Кримінально-правове визначення предмета злочину, передбаченого ст. 175 КК України. *Юридична наука.* 2014. № 9. С. 65–76. **8.** Олейнічук О. М. Шляхи вдосконалення складу злочину, передбаченого ст. 175 КК України. *Юридична наука.* 2016. № 4. С. 114–125. **9.** Практика застосування Верховним Судом України положень Особливої частини Кримінального кодексу України / за заг. ред. А. А. Музики. Київ : Центр учб. літ., 2017. 915 с. **10.** Терещук С. С. Звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 309 Кримінального кодексу України: проблеми застосування та вдосконалення заохочувальної норми. *Право і суспільство.* 2012. № 3. С. 213–217. **11.** Хряпінський П. В., Школа С. М. Звільнення від кримінальної відповідальності як засіб запобігання правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право.* 2021. № 1 (49). С. 195–202. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1\(49\).233169](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2021.1(49).233169). **12.** Ступник Я. В. До питання звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. Вип. 30 (2). С. 123–128. **13.** Курман О. В. Способи несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. *Право і суспільство.* 2017. № 4 (1). С. 245–249. **14.** Хавронюк М. Втручання в роботу інформаційно-комунікаційних систем: кримінальна відповідальність // Центр політико-правових реформ : сайт. 29.04.2022. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/vtruchannya-v-robotu-informatsijno-komunikatsijnyh-system-kryminalna-vidpovidalnist/> (дата звернення: 13.04.2024).

Надійшла до редколегії 16.04.2024

Прийнята до опублікування 30.05.2024

Kobzina A. S. Specific features of the regulatory definition of incentive criminal sanctions for criminal offences and the ways to improve their application

The subject matter of the article is incentive sanctions as a type of criminal law sanctions in the context of their application when a person commits such type of criminal offences as criminal misdemeanours. The study of such sanctions is aimed at identifying the problems of their regulatory definition and finding possible ways to improve these sanctions.

Given that there is a significant number of studies on incentive sanctions of the General Part of the Criminal Code of Ukraine, the article focuses on the sanctions of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine which are incentive sanctions and may be applied for criminal

offences. In researching this issue, the methods of analysis and synthesis, the dialectical method and the method of comparison were mainly used. The first study of the problems of regulatory certainty of incentive sanctions for criminal offences has been carried out, and the shortcomings of the regulatory definition of certain sanctions have been identified and the problems of their application have been clarified, taking into account the content of the dispositions of such articles.

Among the incentive sanctions of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine, the sanctions contained in Part 3 of Article 175, Part 4 of Article 309, Part 4 of Article 311, Part 6 of Article 361 of the Criminal Code of Ukraine are considered. In the course of the study, the article reveals the shortcomings of the statutory definition of such sanctions with due regard to the dispositions of certain articles. Based on this, and taking into account the doctrinal approaches, the study provides substantiated proposals for improving the regulatory certainty of incentive criminal sanctions under these articles.

The suggested proposals may be considered in the course of rule-making and, if enshrined in the CC of Ukraine, will contribute to more efficient application of incentive provisions and achievement of the purpose of their application. In this regard, the problems of regulatory definition of incentive sanctions under Part 3 of Article 175, Part 4 of Article 309, Part 4 of Article 311, Part 6 of Article 361 of the CC of Ukraine are analysed and reasonable proposals for their improvement are made with due regard to the purpose of application of such sanctions.

Key words: incentive criminal sanction, criminal offences, criminal liability, exemption from criminal liability, exemption from punishment.